

Při příležitosti předání sborníku Milý Bore... Brno, 2003. Foto: Arne Mann.

| Jana Horváthová

Dřevěné krajkoví

Jana Horváthová nám pro připravovanou čísla *Romano džaniben*, které věnujeme výročí Ctibora Nečase, zaslala kromě životních vzpomínek Tonyho Lagryna a svého osobního blahopřání jubilantovi také svou básnickou tvorbu, která vznikala od roku 1989 až do roku 1998, doplněnou vlastními fotografiemi. Na následujících stránkách otištěný výběr z těchto básní však není jejím literárním debutem. Jak nám sdělila, několik jejích básní bylo otištěno ve výběru poezie, prózy i výtvarných děl různých autorů (sestavila Věra Ludíková, vycházelo pod názvem *Pošli to dál*¹). Jednu báseň publikovala také v MFD u Dory Kaprálové ještě pod pseudonymem Tereza Danielová² a stejnou báseň, tentokrát pod vlastním jménem, i v následné básnické sbírce brněnských autorů³. Název sbírky *Dřevěné krajkoví* vyplynul z nápadu spojit svou starší básnickou tvorbu s publikováním svých fotografií, které její vlastní tvůrčí život doprovází. Svými fotografiemi se autorka přiznává ke své fascinaci stromy. Snímky jsou si zdánlivě podobné, avšak vždy vzniká jiný obraz – ostré kontrasty, hra tmavého a světlého, holé větve stromů proplétající se prostorem, na pozadí vždy světlá obloha. Úžasný trojrozměrný svět pak citlivý fotograf, kterým Jana Horváthová je, pomocí svého objektivu převádí do mnohdy zcela originálního ornamentu, „dřevěného krajkoví“, jak je Jana Horváthová nazývá. Sbírkou fotografií je velká, publikujeme proto jen výběr.

Také celá sbírka básní je rozsáhlejší, než prostor, který jí zde můžeme věnovat. Tvoří ji téměř třicet básní rozdělených do tří tematických částí, přičemž každý tento oddíl nese samostatné jméno podle titulní básně. První a nejrozsáhlejší část, nazvaná *Našeptávač*, je tvořena dvanácti básněmi. Ústředním motivem, který básně pojí do jednoho celku, je autorčino pozorování světa a letmých okamžiků života v jeho každodenních proměnách, když přichází noc, nad světem získává moc tma, či naopak, rodí se den, přichází vláda světla, končí zima a jaro přináší novou naději. Při čtení těchto

1 Ludíková, Věra (ed.). *Pošli to dál II. Kniha vzkazů lidem a vesmíru*. Grantis, Ústí nad Orlicí, 2004. Zde na straně 104 její básně: *Stesk*, *Bezútěšný pláč* a *Mamince*. Dále: Ludíková, Věra (ed.). *Pošli to dál III. Kniha vzkazů lidem a vesmíru*. Grantis, Ústí nad Orlicí, 2005. Zde na straně 212 báseň *Našeptávač*.

2 Jméno Terezie Danielové volila Jana Horváthová dle svého druhého křestního jména a také podle jména prababičky Terezie Danielové, která zemřela krátce před Janiným narozením. Dle autorčiných slov byla v rodině s touto předkyní spojována, doslova říká: „V rodině jsem byla považována za její vtělení, protože jsem se narodila vzápětí po té, co ona dožila svůj předlouhý a dramatický život.“

3 Kaprálová, Dora (ed.). *Kdybych vstoupil do Kauflandu, byl bych v Brně. Brno v české poezii*. Větrné mlýny, Brno 2009. <http://www.czechlit.cz/nove-knihy/4995-kdybych-vstoupil-do-kauflandu-byl-bych-v-brne-brno-v-ceske-poezii>

básní jako bychom před sebou viděli vyrůstat vždy nový a přitom všem známý a opomíjený a přitom tak úchvatný obrázek, v němž probíhají hry stínů, setkávání světla a tmy. Tuto část, v níž souvislost mezi fotografiemi a básnickou tvorbou je zcela evidentní, zastupuje prvních pět básní, jmenovitě Našeptávač, Noční čekání, Přeludy ve vilové čtvrti, Stesk, Tíha světla a Noční světla čarují. Druhou část sbírky, již autorka pojmenovala Papírová lodička, tvoří básní jedenáct. Zde již nejde o pouhé deskripce obrazů. Ačkoliv i u nich vznikají imaginace v mnoha detailech přesně prokreslené, autorka v nich zaznamenává též své momentální vnitřní pnutí, skryté, snad nablás nevyjádřené touhy, pochyby i očekávání. Ústředním tématem se zde staly vztahy autorky s jejími nejbližšími, básně zde vedle viditelného zaznamenávají především to důležité, co je očím neviditelné. Sem patří básně Domeček z karet, Bezútesný pláč, Čas kraluje a Vina za zrození klauna. Poslední část, nesoucí jméno Výkřik v kostele, obsahuje básní pět, z nich vybíráme aspoň dvě ukázky: Noční světla a — — — (Mamince). Jak ústřední báseň Výkřik v kostele, tak i báseň věnovaná mamince prozrazují, že sem autorka řadí svá osobní vyznání, výsledky vlastního pozorování života, úžasu nad ním, ale i uvědomění si obtíží života. Básně jsou poznamenány mnohými zkušenostmi i ztrátou iluzí, přesto — či spíše právě proto — strhávají čtenáře svou zralostí a obecnou platností. Shodnout se na výběru básní nebylo zrovna jednoduché, proto jsme uvítali, že nám sama autorka zaslala svá doporučení. Z nich se nám do čísla vešlo dvanáct ukázek.

Básně nejsou přímo určené Ctiboru Nečasovi, jako celek je básnická sbírka věnována Janinu muži Ladovi. Jsme však velice rádi, když otištěním této tvorby právě v tomto čísle můžeme poodhalit skrytější a méně známý vnitřní svět Jany Horváthové a můžeme ji představit nejen jako erudovanou vědkyni a známou aktivistku v oblasti romské etnoemancipace, ale také jako hravou, snívou a hledající bytost. Věříme, že nejen pro pana profesora Nečase bude toto nahlédnutí do skrytých zákoutí Janina světa milým překvapením. Jak Jana Horváthová skromně říká: „Samozřejmě, nejsem básník, je v nich [básních] jen ukryt jakýsi starodávný přetlak. ... Vždy to byla taková spíše pro mě intimní věc, s níž jsem nikam moc nevylézala“. Tedy za redakci můžeme poděkovat za její odvahu s těmito pokusy vystoupit z úkrytu.

Lada Viková

Našeptávač

Roletou přefiltrovaný paprsek
dopadá na mou dlaň měkce,
na čerstvém ohryzku jablka vytváří tisíce zářících míst
a odhaluje jeho vlhkou krásu
skrytou v malých skulinkách dužniny.

Krása se vkrádá potají
nebo vtrhne jako uragán
aby se v dalším mžiknutí oka změnila v ohyzdu.

Všichni jsme lovci perel,
ale ne každý má dost odvahy
ponořit se až na místa
skrytá v hlubinách.

Ne každý má dost sil nalézt a chránit sám
skvost ze všech nejkrásnější.

Vždyť může to být jen kámen
perle podobný
a ty
těžko sneseš zklamání

A tak písek dál promílá
a odděluje kamínky od perel
aby najednou zaleskla se
pod ukazováčkem slunečního prstu
vskutku vzácná perla.

A já ochromena září stojím,
nevěda, co dělat
sleduji proud, který nese ji dál.

K večeru ukolébá mě k spánku tichý hlas:
vždyť byl to jen kámen
léty do běla omletý.

Architektura větví, Štefánikův park, Brno, 12. duben 2000

Noční čekání

Měsíc záclonou
padl na koberec
až jsem zakopla.

Potom usednout k lampě
znamená čekat
na měsíční výtah
jenž přistane pro tebe jako koráb
a provede tě nočními úskalími
až do půvabných bran jitra.

Přeludy ve vilové čtvrti (Brno-Komín)

Žahavost mladých kopřiv opila večerní tmou jen lehce.
Nesu se mezi domy
a harmonie mé chůze je nastavena přesně
jako metronom:
sama neudělám ani krok.

Teplo v patách se prohřálo až na rty
světlo pouličních lamp
vlně klouže po nekonečných plochách tenkých skel
vypnutých statečně k nebi.
Tma zahalila jejich rámy
jako by tam ani nebyly
to snad právě teď mlčenlivý sklář vyfukuje
spanilé efemérní útvary.

Po schodech výš až k zdánlivému vrcholu
méně je někdy ...
a tak se před posledním schodem ještě otočím dolů,
zavratí nebo úlekem padám zase o schod níž:
jiskřivé korálky lamp dosud nikdy nebyly tak křehké
v sametově hnědé tmě městských lesíků.

Večerní větřík odvál už i mou bolavou píseň
a teď si ševlí s mým dechem přátelsky a přihloupě.

O kousek dál domy s rovnou střechou
jsou snad přímořská sanatoria,
zaslechla jsem zvuky k večeru opouštěné pláže

Osiří krátce.
V noci znovu ožívá svým tajemnějším životem.

Stesk

Zkus se opřít
o plamen svíčky
a nezavrávorat.

Opřít se pohledem a nevzpomínat
neslyšet tíhu tepu budíku
jenž mění kuchyni ve svatyni
monotónu.

A zatím šťávy v tobě tiše bublají
a dozrávají k povzdechu...

Když vydere se z prázdných úst
už dávno bývá
po stesku.

Dřevěné krajkoví, Štefánikův park, Brno, 12. duben 2000

Tíha světél a noci (Brno-Černá Pole)

Hluboké moře lamp
uprostřed oáza sněhu topí se nebohá
a zatím těžká noc plná světél nemůže usnout.

Jen nejistá bárka potácí se šerem,
jen malá bárka z betonu a oken
je uprostřed toho bezedného oceánu světél
uprostřed noci
sama.

A na nebi ani jediná hvězda...

Noc. Dost možná již těhotná ránem,
a přesto mrtvá,
zimničně studená, i když sníh roztál.
Asfalt už kdysi dávno udusil zem
a havrani přece na noc odlétají z města.

Rytmika nákladních vlaků svědčí o životě,
jenž nemůže být daleko.
Čeká za humny.

Starý strom, Štefánikův park, Brno, 12. duben 2000

Krakatice, Olomouc, květen 2005

Vzpomínka v rámu, cestou na kramolínskou
empírovou rozhlednu Babylon, 28. říjen 2013

Noční světla čarují

Znají tisíce převleků
mnoho preludů
svádí barvy dne,
aby s nimi hýřily i v noci
a odívaly se do tajuplného závoje
noční mlhy.

Jsou to divoké víly
tančí nad zamrzlým jezerem
a teď už i divoce křepčí
jako by zítra mělo jejich království roztát
a ony musely jít spát.

Domeček z karet (aneb: děti jsou kruté)

Zprvu tolik křiku, pláče, horkých slz a milování
samý rozchod a vytoužená setkávání
a potom léta klidu z jistoty, že spolu zestárnem.

A děti rostou...
vzácně milé a nutné
jako závaží na miskách vah
našich nesdílených mlčení.

Ale patříme si přece
roky nás svázaly dohromady úhledně
jako barevný domeček z karet,
co si staví bezstarostné děti.

Máme se rádi, zjistíme občas,
když jsme se předtím dlouho
míjeli mlčky a bez povšimnutí.

A potom přijde zdánlivě nerovné setkání...

Způsobí závan dávno utajené radosti
a znovu vyjeví hluboko zasutý pocit,
že jsem dítě, které stárne,
ale nedospívá.

Touha hrát si nezná mezí
je to radost i posedlost,
která vyčítá a taky bolí,
bolí pohledem na dávnou lásku,
s níž ještě včera sdílela jsem klid z jistoty,
že stárnout budeme spolu...

A náhle se objeví chlapec – zjevně dítko
a já si s ním chci hrát.

V arabeskách, cestou na kramolínskou
empírovou rozhlednu Babylon, 28. říjen 2013

Strom, cestou na kramolínskou empírovou
rozhlednu Babylon, 28. říjen 2013

Je mi dobře.
Bereme do rukou sirky,
zapalujeme oheň
a v jeho teplých odlescích
se naše oči kouzelně lesknou
tváře růžoví
a dvě malé děti již nevnímají nic
než oheň
a hřejí se v jeho teple
živeném lístky
z barevného kartonu...

Piková dáma už ohořela do půl pasu.

Bezútěšný pláč

Vlna pláče tlačí se hrdlem do očí
a oči vzdorují
přesto rády potom přetečou
vodopádem slaných krůpějí.

Vyplavit pravdu slanou vodou nelze
usazená jako nerost
leží na dně.

Kontury, Ravascletto, Itálie, jaro 2009,

Vlnění, Karlov, Jeseníky, zima 2010

Zámecký strom, Tovačov, 13. duben 2013

Čas kraluje

Děsivý je strach z nejistoty,
říkáš si a zebe Tě.
Brzy však poznáš,
že bezedná
jsou pouta jistoty,
z níž není úniku.

Zprvu milovaná,
něžná pouta z pavoučích vláken
čechrají ti jemné chmýří na předloktí
jako by vánek dýchl zahradou,
vzápětí zlatý řetízek na tvém zápěstí.
Posléze rzivý kov,
kterého z mnohých obav bojíš se jen dotknout.

Až nakonec rozpadne se zcela v šedý prach.

Hle: již žádná pouta,
něžná, zlatá, rzivá
ani stopa.
Krok však neuděláš.

Od pasu dolů
celá jsi zdřevěněla.

Vina za zrození klauna

Tvář počmáranou od propisky
stojí tu s hlavou svěřenou.

Kdysi tak šťastné, zdravé dítě
samý smích
až se zdálo,
že jen málokdo mu vystačí.
A teď tu stojí, ruce podél těla
na nohou hliněných.

Lidé se do něj strefují
a působí mu rány
a on se vůbec nebrání.
Krev jen zvolna vytéká a barví jeho tvář
a on se ani nepohne
on to snad ani nevnímá.
Stojí tu, stojí dál
ubohý malý smutný klaun.

Srdce se mi svírá
když ho vidím.
To já nechala ho tady stát
to já nechala ho lidem napospas.

Své dítě,
Svého syna.

Výkřik v kostele

Potězkáváme si navzájem
vlastní prázdnotu
nafouknutou spleť slov.

A ticho je vzácnost.
za to z všeobecného mlčení
ukrajuje ti zalidněná ulice
po nestravitelných soustech.

Vnitřní struktura, Štefánikův park, Brno, 12. duben 2000

Snad proto chtěla bych
křičet v kostele,
ale právě tam ještě slyším
zvuk nedělních zvonů.

Okamžik vibruje
tvůj dech
spolu s ozvěnou,
jako by zpíval.

Než vypustí tě žhavé nitro chrámu
do jámy vyhaslé ulice
stačíš ještě potáhnout oči
sklenou blanou mlčení.

Za rohem už cítíš
v hrdle ptačí skřek
vzápětí
i bolestné drápů rašení.

— — —

Otevřené dveře,
v pokoji
jako by nikdo nebyl.

A přitom
někdo mě zpoza dveří
hladí.

Laská doteky šelestů
své přítomnosti
a já zarůstám hloub do ušáku

a na povrchu
ze mě zůstává
jen právě upředena

krajková pavučina
tvého dechu

MAMINKO

Koruna stromu a jeho krajka, cestou na hrad Templštejn, jaro 1999